

Referaat

Milline on spiritistide ettekujutus hingest?

Mirian Venski

Kõrgepalu
04.12.2006

Sissejuhatus

Spiritism on õpetus, mille kohaselt hing ehk vaim eksisteerib pärast surma edasi erilises kehatas seisundis ja mille kohaselt inimestel on võimalus selliste vaimudega suhelda. Spiritistlike kontaktide ilminguks peetakse näiteks esemete põhjuseeta liikumist ja koputushääli (poltergeisti), selgeltnägemist, vaimude materialiseerumist, nende esilemanamist ja neilt sõnumite hankimist.

Spiritismi alged ulatuvad tuhandete aastate tagusesse aega. Spiritism tekkis 1840. aastail USA-s. Spiritistlike ilminguid tõlgendades arendati see teadusesarnaseks õpetuseks. 19. sajandi teisel poolel levis spiritism laialdaselt kogu maailmas, spiritismi järgijad koondusid usulahutaolistesse ühingutesse.

Hinge olemasolusse suhtuvad inimesed erinevalt. Nad lähtuvad oma teadmistest ja uskumustest, mida püüavad kaaskodanikele selgeks teha. Mida aga inimesed usuvad, on nende endi otsustada.

Šamaanid

Pärismaalaste ühiskonnad uskusid kollektiivse „õige“ elu tähtsusesse, rituaalide ja elu püha tee järgimisse. Igalt indiviidilt oodati millegi õppimist – igäuks omandas teatud oskused ja võimed ja leidis elus oma rolli.

Indiaanlaste kosmoloogias polnud vaimudemaailm eraldi igapäevasest füüsilisest reaalsusest. Need moodustasid terviku. Usuti, et esivanemate vaimud on alati läheduses, kaitsevad ja suunavad. Nende vaimsete eest oldi tänulikud ja seda hinnati – see on Ameerika põlisrahvaste eluvaate võti.

Šamanism põhineb animistlikul eluvaatel, mis käsitleb kogu ümbritsevat maailma elavana. Kõigel on energia, olgu ta siis vaim või jumal. Oma vaimud on puudel, veekogudel, mägedel, loomadel ja maapinnal.

Šamaan on üle oma isikust ning tegutseb terve hõimu või kogukonna eest, olles vahendaja elu ja metafüüsilise vaimu vahel. See saavutatakse šamanistliku ekstaasi kaudu, transiseisund kutsutakse esile trummide, loitsude, tantsu ja laulu, paastu või taimse stimulatsiooniga. Transis olles siseneb šamaan vaimude maailma, suhtleb esivanematega, saab teavet haiguste ja katastroofide kohta, värbab liitlasi abiks ravitsemisel, maagias või ennustamises. Teispoolset riiki kujutatakse mõnikord kui allmaailma, kuhu šamaan laskub; mõnikord aga kui ülal asetsevat maailma, kuhu ta lendab.

Igal indiviidil on oma loomisajast pärinev esivanem, kes on seotud mingi kindla looduselemendiga, näiteks looma või taimega. See saab inimese tootemiks ja ei tohi seda liiki kunagi vigastada ega tappa.

Aborigeenide spirituaalsuse võtmeelement on ühendu Maaga. Maad käsitletakse kui elavat olendit – kui inimese loomisaja aktiivsus lakkab, siis Maa sureb. Eriti püha koht on Uluru Austraalia põhajosas, mis arvati olevat maailma keskpunkt.

Aborigeenide kunst, mis tundub eelkõige joonistuste järgi puukoortel ja kaljudel, on väga tihedalt seotud religiooniga. Kaljujoonistusi on pidevalt üle joonistatud, mõned

neist ulatuvad 15 000 aasta tagusesse aega. Need kujutavad inimesi, loomi ja geomeetriliste kujunditega tähistatud vaime. Unikaalsed joonistused kujutavad šamanistlikku nägemust esindavaid siseorganeid, punktijoonistusega antakse edasi unenägusid. Tänapäeval on aborigeenide kunst rahvusvahelisel kunstiturul kõrgelt hinnatud.

Aborigeenide šamaani nimetati karadji'ks või mekigar'iks, mis tähendab tarka meest. Ta kasutab transiseisundit, et rännata teispoosusesse, suhelda vaimudega ja ravida haigusi. See on vaevaline protsess, mis sisaldab sümboolset surma ja taassündi. Aborigeenide kultuuriski oli ennustamisel oluline koht. Selleks, nõnda öeldud, mindi loomisaega. Ennustamise eesmärk ei ole mitte lihtsalt sündmuste ettenägemine, vaid pigem pidi see aitama inimesel viia end ühele lainele vaimuenergiaga, et tulevik oleks parem. Kristallid, kivid ja kruusakivid kehastavad vaime ja neid kasutatakse kui „metsikuid kive” – võimuobjekte, mida ennustamiseks visati. Igalühel on ka churinga, puust nikerdatud tootem.

Surm on aborigeenide teadvuses väga tähtsal kohal. Seda ei peeta lõpuks, vaid lõpmatuse elamiseks, ja selleks tuleb õigesti valmistuda. Kui inimene tunneb, et surm on lähedal, läheb ta üksinda mägedesse, et pühenduda ettevalmistavatele müstilistele toimingutele, nagu mediteerimine või taevasse vaatamine. See aitab tal esseisvaks reisiks valmis olla.

Kas hing võib rännata?

Mõningad ennustavad, et inimkond võib varsti saavutada surematuse. Aga kas surematust vastab ikkagi inimese lootustele? Meile kõneldakse, et taolise surematuse omandamine eeldab seda, et asjaosane isik ei kahjustaks end ebatervete elukommetetga. Lisaks sellele tuletatakse meile meelde seda, et samuti nagu uus auto võib liiklusõnnetuses vanarauaks muutuda, võib inimese peen keemiline koostis hävida. Surematuse saladuste selgitamine ei aita kolmekümne viie aastast meest, kes laostavate eluviiside tulemusena võib südameatakti tõttu surnuna tänavakividele vajuda. See nn surematust ei saa ka kedagi kaitsta kopsupõletiku või tuberkuloosi eest.

Imelik surematust, kas pole? Küsimus ei näi siin olevat muus kui meie normaalse elujärje pikendamises. Ent hoolimata sellistest piirangutest, arvas üks arstiteaduse kõikvõimsuse uskuja, et taoline saavutus oleks usule märkimisväärseks hoobiks.

Ta lausus: „Uskkonnad, kes pakuvad usklikele tasuks igavest elu, peaksid arvestama tõsiasjaga, et igavene elu saab olema siin maa peal” – liiati ilma mingisuguse jumaliku abita.

Mida selle peale öelda?

Minu Piibel ütleb: „Patu palk on surm, aga Jumala and on igavene elu Kristuses Jeesuses, meie Issandas!” (Rooma 6,23)

Minu Piibel ütleb edasi: „Sest nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta oma ainusündinud Poja on andnud, et ükski, kes temasse usub, ei saaks hukka, vaid et temal oleks igavene elu!” (Joh.3,16).

Kui me kuulame nüüd mainitavat, et me ei vaja selles asjas Jumalat, et Jumala Pojal poleks tarvitsenud kannatada surma selleks, et meie saaks Temalt surematuse anni, et – tänane väga – me saame isegi hakkama!

Mida öelda taolise mõttekäigu kohta? Ma ei soovi kõnelda Jumala pilkest. Ehk on parem seda nimetada vaid inimlikuks hooplemiseks. Igal juhul on Jumalal oma vahendid paigutamaks meid omale kohale siis, kui oleme läinud liiale.

Kas surematu on võimalik? Või on see ainuüksi unelm, mille on sünnitanud meie loomupärane soov eleda?

Pöördugem tagasi küsimuse juurde: „Kas meile pole siis loodud surematu hing?” „Püüame oma parima anda, et toimida sinu palve kohaselt,” ütles Kriton, Sokratese õpilane. „Ent kuidas me sind matame?”

Ja Sokrates vastas: „Kuidas soovite, kui te ainult saate mind haarata ja mina mitte teie sõrmeda vahelt läbi ei lipsa.”

On siis, nagu filosoof Sokrates uskus, olemas midagi, mis surma hetkel plehku pistab, midagi, mida on raske haarata? Kas seepärast ei suhtu mõned inimesed surma piisava tõsidusega. Inimene ei soovi surra ning peletab eemale mõttegi sellest, et ta kunagi tulevikus enam ei ela. On täiesti loomulik püüda vabaneda surmast lootuse abil, et seda üldsegi ei ole, haarata kinni mistahes viitest sellele, et surm ei ole siiski tõelisus, vaid ainuüksi kahetsusväärne müüt.

Pole sugugi üllatav, et oleme püüdnud eitada surma olemasolu. Mõte surmast on olnud liialt õudne, et võtta see omaks ilma võitluseta, ilma, et üritaksime arendada hauataguse elu teooriat, mis on hoopis vähem ebameeldiv.

Kreeka filosoofid uskusid hinge ja ihu olevat kaks väikest eri asja. Nad õpetasid, et hing on olukordade sunnil ihu vang, kuid vabaneb surma hetkel ning jätkab eksisteerimist igavesti. Kuna Kreeka filosoofid sääraselt uskusid, pidasid nad ihu ebaoluliseks. See pidi ju varsti koost pudenema. Nende jaoks oli tõeliseks olemuseks vaid hing ja sel teel muutuks surmgi suuremal määral lahendamaks. Seetõttu ei pidanud nad surma tähtsaks sündmuseks.

Aastasadu on kreeka filosoofia mõjutanud kristliku mõtlemise põhisuundi. Sellest mõjust tulenevalt usuvad miljonid kristalsed, et surma korral lahkub hing kehast ning jätkab oma eksistentsi.

Arusaam, et elu jätkub vahetult pärast surma, on lohutanud miljoneid inimesi, ent on paljudele põhjustanud ka uskumatut meelehärmi.

Palju aega enne Jeesuse sündi hoidis hinduism India karma seaduse raudses kütkes. Hinduistidele tundus usk loomulikku surematusse julma ja rõhuva asjana. Ei olnud ainsatki väljapääsuteed halastamatust karma nõiaringist, mis näitas, et tal tuleb kannatada viletsust ja alandust täis elu selleks, et vaid surra, sündida uuesti, üha uuesti ja

uuesti, kannatades samu hädasid ühest elust teise – ainsagi lootuseta mingisugusele kergendusele.

Varakristlik kogudus uskus, et siis, kui inimene suri, ta tõepoolest suri. Inimesel ei ole võimalik peale surma eksisteerimist jätkata, välja arvatud siis, kui Jumal erilisel viisil asjasse sekkub. Algristikoguduse õpetus kesknes Jeesuse ülestõusmisel. Kristuse ülestõusmine oli vihje Tema väele äratada Temasse uskujad üles viimsel päeval. Apostlite surma järgselt ei kulunud palju aega, kui kreeka filosoof Platoni õpetused hakkasid imbuma ka kristlikku kogudusse. Platon väitis, et inimene ei sure tegelikult kunagi – ta ei või surra, kuna tal on surematu hing.

See väide viis teise inimese tehtud õpetuse vormumiseni. Kui inimesel on surematu hing, mis takistab tal surra, ja juhul, kui ta ei ole kõlvuline elu jaoks taevas, peab ta jätkama oma elu kusagil mujal. Nii sai alguse õpetus igavesti põlevast põrgust.

See oli uut sorti karma, endisest halvemgi veel. Karma seadus eeldas igavest piina, elu pärast surma. Ent igavesti põleva põrgu puhul ei olnud küsimus ühtesoodu kestvast vaeva täis elust, vaid igavesest vintsutamisest.

Mõte põrgupiinas väänlevast pojast või tütredest on pannud lugematuid emasid südamepõhjast nutma. Keegi ei tea sedagi, kui paljud on pööranud usule selja seetõttu, et nad ei soovinud teenida nii julma Jumalat.

Sellest hoolimata soovib meist enamik jätkata elu igavesti. Ja nõnda nagu eespool tõdesin, uurivad nüüd teadlased ja meedikud võimalust omandada päris inimlik surematus.

Meie ümber on alailma spiritiste, kes on andunud tõdemusele, et inimene ei sure ning ühendusse astumine meie armsate surnutega on võimalik.

Jahmatav, kas pole? Kust on taoline segadus alguse saanud? Meil ei tarvitsegi Piiblit väga kaugele lugeda, ja juba leiame vastuse. „Ja Jehoova Jumal keelas inimest ja ütles: „Kõigist aia puudest sa võid küll süüa, aga hea ja kurja tundmise puust sa ei tohi süüa, sest päeval, mil sa sellest sööd, pead sa surema!” (1.Moos.2,16.17). „Pead sa surema.” Kuid mis siis juhtus? „Ja madu ütles naisele: „Te ei sure kummatigi mitte.” (1.Moos.3,4).

„Te ei sure kummatigi mitte.” Hoopis vastupidine väide. Kaks häält – Jumala hääl ja mao hääl. Jumala hääl sõnas: „Kui sa patustad, siis sured.” Mao hääl lausus: „Sugugi mitte. Te ei või surra.”

Õelge nüüd, mis häälel spiritistid laulavad? Mis häält kõvendab hingede rändamise õpetus? Mis hääle järgi helisevad ida usundid? Nad kõik kajavad tagasi mao häält: „Te ei sure kummatigi mitte.”

Siin on probleemi võti. Siin on võti vaimudemaailma ilmingute mõistmiseks. See võti kaitseb inimest tuhandete pettuste eest. Kaks häält – Jumala hääl ja mao hääl – kumba neist uskuda?

Kas surnud saavad meiega ühendusse astuda? Kas nad võivad omada surnutena hinge? Jah – siis, kui nad tõepoolest sures ei sureks. Jah – siis, kui sa usud mao häält. Ent Jumala hääl jääb läbi Piibli kõlame ühteviisi: „Sa pead surma surema.” „Patu palk on surm.” „Surnud ei tea midagi.”

Parim tee selgitada inimese olemusega seonduvaid küsimusi on avada vaimustav loomingulugu. Seal leiame sõnad: „Ja Jehoova Jumal valmistas inimese, kes põrm on, mullast, ja puhus tema ninasse elavat õhku: nõnda sai inimene elavaks hingeks.” (1.Moos.2,7).

See piiblitekst kõneleb sellest, kuidas loodi inimene. Jumal valmistas mullapõrmust keha. Seejärel puhus Ta kehasse elu. Ja inimene sai elavaks hingeks. Inimesest sai elav hing.

Pangem tähele, siin ei öelda, et Jumal andis inimesele elava hinge. Siin öeldakse, et inimesest sai elav hing. Seega on hing kogu inimene, kogu tema olemus. See pole mingi osa inimesest, mis võib kehast sõltumata ringi liikuda.

Keha ja eluõhu ühendamise moodustab hinge. Inimese surma korral toimub sama protsess vastupidises suunas. „Sest põrm saab jälle mullasse, nõnda kui ta on olnud, ja vaim läheb Jumala juurde, kes tema on andnud.” (Kog.12,7).

Põrm, keha muutub taas mullaks, sellest saab taas mullapõrm. Ja vaim, eluõhk pöördub tagasi Jumala juurde. Pidagem meeles, et inimesest sai elav hing, keha ja eluhinguse ühinemise tulemusena. Kui seda harmooniat rikutakse, kui eluõhk ära võetakse, pole ta enam elav hing niikaua, kui Looja ülestõusuhommikul jälle kehasse eluõhu puhub ning keha ja eluõhk taas ühinevad.

Kuhu läheb hing surma korral? Mitte kuhugi. Inimene lakkab lihtsalt olemast hing kuni ülestõusmise hommikuni.

Püüame asja näitlikustada. Oletame, et pihus on elektripirn. Lisaks on võimalus kasutada vooluvõrku. Kui need omavahel ühendada, saame valgust; kui emb-kumb neist – lamp või vooluvõrk – puudub, ei teki valgust. Kuhu valgus kaob? Mitte kuhugi. See üksnes lakkab olemast seni, kuni mõlemad komponendid taas kokku pannakse.

Vaadelgem asja teisest aspektist. Olgu hing siis mistahes, see on ikkagi surmale alluv. Jumal ütles prohvet Hesekieli kaudu: „Hing, kes teeb pattu, peab surema!” (Hes.18,20).

Hing on seega surelik. Tuleta meelde, et hing on kogu inimene, terviklik olemus.

Tean, tõsi küll, sedagi, et sageli kasutatakse sõna „hing” teises tähenduses, mõeldes selle all midagi muud, kui kogu inimest. Ütleme nõnda: „Tunnen seda oma hingepõhjas.” Kõneleme inimese hinge päästmisest. Jeesus ütleb: „Sest mis kasu on inimesel sellest, kui ta kogu maailma kasuks saaks, aga oma hingele anda oma hinge vahetushinnaks!” (Mark.8,36).

Samuti ütles Jeesus: „Ärge kartke neid, kes ihu tapavad, vaid kartke ennemini teda, kes ihu ja hinge võib hukutada põrgus.” (Matt.10,28).

Siin on jälle asja tuum. Olenemata sellest, mis on hing, on see ometi surelik. Seda võib hävitada. Lugesime ju äsja, et nii hing kui ihu võivad hävida põrgus.

Meil ei tarvitse laskuda ülipeentesse teoloogilistesse nüanssidesse. Oleme saanud vastuse. Olenemata selles, mis hing täpselt on, ei ole see surematu. See on surelik. Seda võib hävitada.

Pöördugem tagasi loomisloo juurde. Jumal ütles: „Päeval, mis sa sellest sööd, pead sa surema!”

Kas Jumal võis nii öelda, kui Ta vaid mõned tunnid tagasi oleks loonud Aadama surematuks, sääraseks, kellel on võimatu surra? Ta ähvardas karistusega, mida poleks olnud võimalik täita?

Kuidas küsitletakse vaime?

Ameerikas Foxide perekond, kus oli kolm last, kaheteistaastane Kate, viieteistaastane Margaretta ja juba abielus olev vanem tütar Leah, kolis 1847. aastal väikesesse Arcadia külakesse. Peagi märkisid nad, et öösiti kostavad majast kummalised koputused.

31. märtsil 1848 läks perekond varakult magama ja kohemaid hakkasid kostma need kummalised hääled. Siis hõikas Kate: „Härra kummitus, tee järele, nagu mina teen!” – ja koputas mõned korrad. Kummitus koputas täpselt sama arv kordi.

„Nüüd aga ütle, mitu sõrme on mul püsti!”

Kummitus vastas õige arvu koputustega.

„Ema. Ema..! Ta mitte ainult ei kuule, vaid ka näeb!”

Kuna polnud veel kuigi hiline tund, läks proua Fox välja, kutsus kõik naabrid kokku. Kogunes paarteist inimest. Üks neist, William Duesler, pani kõik toimunu täpselt kirja ja nii valmis esimene moodsa spiritistliku seansi protokoll.

Hakati vaimule küsimusi esitama:

„Kas keegi on sulle midagi halba teinud?”

Koputus.

„Kas kavatsed kellelegi siinolijaist midagi halba teha?”

Vaikus.

„Kas keegi siinolijaist on sulle midagi halba teinud?”

Vaikus.

„Kas need, kes siin varem elasid, on sinu ees milleski süüdi?”

Kolm väga tugevat koputust.

„Kas sind tapeti raha pärast?”

Koputus.

„Kui suure summa pärast?” – küsija hakkas arve lugema ja kui ta oli jõudnud viiesajani, kostis koputus.

Härra Duesler palus vaimul öelda tema ja teiste ruumisolijate vanuse ning sai koputuste varal õiged vastused. Siis küsis ta, kui vana oli olnud vaim ise. Kolmkümmend üks koputust.

Niiviisi selgitati välja, et tegemist oli selles majas tapetud kolmekümne ühe aastase kaubareisijaga, kellel oli maha jäänud viis last ja kelle nimetähed olid C.R.

Otsekui iseenesest oli kujunenud vaimude küsitlemise meetodika, mida hiljem paljud teised kasutasid.

1854. aastal oli Ühendriikides juba umbes 15 000 spiritisti.

Mis puutub õnnetusse kaubareisijasse, siis Foxide keldri põranada alt leiti tõepoolest inimese juukseid ja luid.

Nii juba on kord inimsoos: kui miski asi moodi läheb, siis tegelevad sellega peaaegu kõik... Üsna kiiresti arenes nüüd välja spiritismi kogu arsenal: taldrikute keerutamine, kuulsuste vaimude väljakutsumine ja neile küsimuste esitamine. Juba 1854. aastal külastas ameerika meediumi W. R. Hayden Inglismaad, kus tegi kõrgemas seltskonnas tasulisi spiritistlikke seansse. Ajakirjandus suhtus neisse skeptiliselt, naerdes välja selliseid seiku, nagu oleks Hamleti isa vaimul – ta enda teatel – seitseteist nina... Paljud aristokraadid tõdesid ometi, et olid saanud õigeid ja sisukaid vastuseid oma esivanemate kohta ning uskusid proua Haydeni võimetesse.

Kokkuvõte

Tänapäeval leidub hulgaliselt erinevaid teadlasi, kes uurivad hinge ja hinge saatust. Neid külastavad erinevad inimesed, kes soovivad vastuseid oma küsimustele. Näiteks: „Kas hinge lahkumine kehast on valus?“, „Kas hing ei võta sellest maailmast midagi kaasa?“ või „Missugune tunne on vaimul sel hetkel, kui ta tunneb end taas vaimumaailmas olevat?“. Vastused nendele küsimustele annavad sellised spetsialistid, nagu Michael Newton või Allan Kardec. Praegused uskumused spiritismi erinevad mõneti meie esivanemate uskumustest, kuid ühise nimetajana võime kasutada sõna spiritistid.

Kasutatud kirjandus:

EE 8 – Eesti Entsüklopeediakirjastus. 1995. Lk 623.

Mirtem, Valev. Nõiduse ajalugu – Intuitiivteaduste Kool. 1996. Lk 70-72.

Thompson, Gerry Maguire. Spiritismi ja müstika entsüklopeedia – ERSEN. 2000. Lk 17, 78, 180-181.

Vandeman, G. E. Mis on teiselpool elu – SP Adventistid. 1993. Lk 8-18.